

В. Л. Іващенко

ГРОШОВЕ УТРИМАННЯ — ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасній українській мові існує омонімія слів *утримання*¹ (*втримання*) і *утримання*². У Словнику української мови (в 11-ти т.) перше з них тлумачиться як дія за знач. *утримати*¹ (*втримати*), *утримувати*¹ (*втримувати*): 1) держати, тримати кого-, що-небудь, не даючи упасти; 2) перешкоджати чиемусь рухові, уповільнювати, гальмувати просування кого-, чого-небудь або зупиняти зовсім; тримаючи, притримуючи кого-небудь, перешкоджати щось зробити; стримувати кого-небудь від якихось дій, учинків; 3) просити або змушувати кого-небудь залишатися де-небудь; не відпускати; 4) не віддавати ворогові якоїсь позиції, якогось рубежу, військового об'єкта; 5) зберігати що-небудь однаковим, незмінним; залишати в себе, у своєму користуванні, не віддавати іншому; тримати в собі, не випускати; 6) відраховуючи певну частину якої-небудь суми (зарплати і т. ін.), не віддавати її з якихось причин.

Друге — як 1) те саме, що *утримання*² (дія за знач. *утримувати*²: забезпечувати кого-небудь засобами до існування; доглядати, годувати / тварин/..; бути власником, господарем якого-небудь закладу, підприємства; тримати в певному стані); 2) *заст., спец.* кошти та інші засоби, що видаються комусь для забезпечення його існування; взагалі плата за службу, роботу (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. X, с. 521—522).

Звідси словосполучення *грошове утримання* може бути вживане і на позначення “відраховування, затримання певної частини якої-небудь суми” (пор. *рос. удержанная сумма*) (Російсько-український словник. — К., 1968, т. I, с. 517), і на позначення “забезпечення кого-небудь грошима”.

Оскільки лексема *утримання* у другому випадку тлумачиться через лексеми *забезпечення*, то очевидним є той факт, що семантика слова *забезпечення* в такому розумінні ширша, а словосполучення *грошове забезпечення* — вичерпне, оскільки позбавлене омонімії. Пор.: *забезпечення* 1) дія за знач. *забезпечити* 1, 2 див. *забезпечувати* (постачаючи щось у достатній кількості, задовольнити кого-, що-небудь у якихось потребах; надавати кому-небудь достатні матеріальні засоби до існування; створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось); 2) матеріальні засоби до існування; *Соціальне забезпечення* — система державних заходів, спрямованих на подання матеріальної допомоги громадянам, що пішли на пенсію, захворіли, втратили працездатність і т. ін. (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. III, с. 17—18).

В. Л. Іващенко

**ПРОФЕСІЙНІ ОБ'ЄДНАННЯ —
ФАХОВІ ОБ'ЄДНАННЯ**

Термін *професійний* за лексикографічними джерелами вживається на позначення “прикм. до професія; пов’язаний із певною професією; який об’єднує людей однієї професії чи близьких

професій”; “прикм. до професіонал; який є професіоналом; у якому працюють професіонали”, а термін *фаховий* — на позначення “стос. до фаху, пов’язаний з якимось фахом”; “стос. до фахівця; власт. фахівцеві; який є фахівцем” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1977, т. VIII, с. 332; 1979, т. X, с. 571; Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К.; Ірпінь, 2001, с. 995, 1317). Зазначені словники на позначення “те саме, що професійний” фіксують і лексему *професіональний* (Там само).

Однак ми поділяємо точку зору авторів Словника труднощів української мови (за ред. С. Я. Єрмоленко, К., 1989, с. 256), які розмежовують значення слів *професійний* “який стосується роду занять, трудової діяльності” і *професіональний* “який стосується професіонала” (Словник труднощів української мови, К., 1989, с. 256).

Відтак, ураховуючи засвідчені в словниках української мови значення слів *професійний* (а не *професіональний*) та *фаховий*, визначимо словосполучення *професійне об’єднання* як “об’єднання людей однієї професії чи близьких професій” і за аналогією *фахове об’єднання* як “об’єднання людей одного фаху”.

Подальше розмежування цих словосполучень ґрунтується на розмежуванні лексем *професія* і *фах*. Попри лексикографічно засвідчену синонімію цих слів (пор.: *професія* “рід занять, трудової діяльності, що вимагає певних знань і навичок та є для кого-небудь джерелом існування” і *фах* “вид заняття, трудової діяльності, що вимагає певної підготовки і є основним засобом до існування; професія”; “будь-який вид занять, що є основним засобом до існування”; “основна кваліфікація, спеціальність” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1977, т. VIII, с. 332; 1979, т. X, с. 570; Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К.; Ірпінь, 2001, с. 995, 1317) слово *фах* має також значення перен., розм. “справа, заняття, в якому хтось виявляє велике вміння, майстерність, хист” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1979, т. X, с. 570; Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К.; Ірпінь, 2001, с. 1317).

Відтак словосполучення *фахове об’єднання* має додаткове смислове навантаження — “об’єднання людей, що виявляють велике вміння, майстерність, хист”, тобто “об’єднання висококваліфікованих людей”, або “об’єднання фахівців” (пор. синонімічне словосполучення *професіональне об’єднання* — “об’єднання професіоналів”), якого немає в семантиці словосполучення *професійне об’єднання*.

І. А. Казимирова
КРУГЛИЙ СТІЛ — ЗАСІДАННЯ
ЗА КРУГЛИМ СТОЛОМ

Словосполучення *круглий стіл* має значення “нарада, бесіда, дискусія, учасники якої обговорюють що-небудь на рівних правах” (Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К., 2001, с. 368) і вживається здебільшого в тому випадку, коли йдеться про дійсно рівноправну участь в обговоренні будь-яких питань (на науковій чи науково-практичній конференції, в межах симпозіуму тощо).

Аналіз ділових документів засвідчує переважне вживання словосполучення *засідання за круглим столом* у випадках, коли ці засідання проводять керівники тих чи тих установ, організацій тощо.

І. А. Казимирова
КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА —
КОМУНІКАТИВНА ПОЛІТИКА

Словосполучення *комунікаційна політика* та *комунікативна політика*, не засвідчені в сучасних тлумачних словниках, у сучасних ділових документах мають дещо відмінні значення: *комунікаційна політика* стосується переважно діяльності підприємств та банків (*комунікаційна політика банку, підприємства*) і має значення “політика установи, спрямована на забезпечення комунікації, зв’язку”, а *комунікативна політика* уживається на означення “політика, орієнтована на спілкування, комунікативність” (*комунікативна політика держави, партії* тощо).

Л. В. Туровська
ОБГРУНТУВАННЯ —
ПРИПУЩЕННЯ

Термін *обґрунтування* в українській мові вживається на позначення таких понять: “сукупність доказів, фактів, аргументів для переконання в чому-небудь, на підтвердження чогось”; “вису-нення переконливих доказів, фактів на підтвердження чого-небудь”.

Слово *припущення* має значення “думка про можливість, імовірність чого-небудь” (*див.* Словник української мови: В 11 т. — К., 1974, т. VII, с. 720; К., 1976, т. VII; Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К.; Ірпінь, 2004, с. 945 тощо).

Отже, терміни *припущення* та *обґрунтування* стосуються різних боків пізнавальної діяльності людини й не можуть вважатися синонімічними. Синонімом слова *обґрунтування* може виступати лексема *аргументування*, а слова *припущення* — *гіпотеза*.

Л. В. Туровська
ОПРАЦЮВАННЯ —
ОБРОБЛЕННЯ

його особливостей, встановлення закономірностей розвитку”; “створення чого-небудь, старанно добираючи, систематизуючи та обробляючи матеріал”; “готування чого-небудь, ретельно продумуючи, розробляючи в усіх деталях”.

Слово *оброблення* має значення “надання чому-небудь потрібного вигляду певними операціями, діями”; “дія чим-небудь на щось для досягнення потрібного результату (оброблення рани)”; “готування ґрунту для вирощування рослин”; “виконання всього циклу сільськогосподарських робіт”; “оздоблення, прикрашання чим-небудь країв одягу” тощо (Словник української мови: В 11 т. — К., 1974, т. V, с. 568—569; Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К.; Ірпінь, 2004, с. 649 тощо).

У бібліотечно-біографічній справі перевагу надають термінові *опрацювання*: *опрацювання запитів*, *опрацювання інформації*, *машинне опрацювання документів*, *опрацювання даних* тощо, оскільки лексема *оброблення* відбиває переважно певні технічні процеси (Сташко М. Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів. — Львів, 1996, с. 79).

Отже, для позначення назви відділу, який займається каталогізацією наукової продукції, на наш погляд, доцільніше було б уживати словосполучення *опрацювання фонду й організація каталогів*.

Л. В. Туровська
ТРИБОЛОГІЯ —
ТРИБОСИСТЕМА —
ТРИБОЕЛЕКТРИЧНИЙ

Українська мова впродовж свого розвитку постійно поповнюється словами іншомовного походження. Найчастіше запозичаються лексичні одиниці з класичних мов — грецької та латинської. Зокрема термін *трибоелектрика* утворений від грецького *tribo* = розтираю + електрика (Новий словник іншомовних слів. — К., 2008, с. 606). Згідно з чинним правописом у загальних назвах іншомовного походження після приголосних *д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р* перед наступним приголосним в українській мові пишемо *и*: *директор, трибуна, фабрика, текстиль, трибометр* тощо (Український правопис. — К., 2008, с. 122). У сучасних словниках української мови на позначення складних технічних термінів із першим терміноелементом *трибо-* простежуємо лексеми *трибометр, триботехніка, трибоелектрика* та ін. (Російсько-український технічний словник. — К., 1961, с. 573; Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. — К., 1998, с. 778; Українсько-російський словник наукової термінології. — К., 2004, с. 355; Український орфографічний словник. — К., 2007, с. 864), що відповідає вимогам українського правопису.

Отже, у сучасній українській мові правомірним є вживання термінів *трибологія, трибосистема, трибоелектричний* тощо.

Л. В. Туровська

**ШАХТНА
ЗЕРНОСУШАРКА —
КОПАЛЬНЕВА
ЗЕРНОСУШАРКА**

Для зневоднення зерна використовують сушарки, що містять одну чи дві наземні вертикальні камери, висота яких значно більша, ніж ширина й довжина — це *шахтні зерносушарки*. Деякі фахівці пропонують уживати слово *копальневі* замість *шахтні* (очевидно, під

впливом поширення першого слова в узусі на означення місць видобування корисних копалин). Тим часом саме термін *шахтна зерносушарка* є доцільним і точним, адже *шахтний* утворений від слова *шахта* — “1) система підземних споруд, де добувають корисні копалини (перев. вугілля) або провадять які-небудь роботи, та будівель на поверхні; тільки підземна частина споруд такого призначення; 2) *спец.* вертикальна подовжена порожнина в деяких конструкціях (ліфтах, турбінах і т. ін.), напр., вентиляційна шахта — канал для викидання в атмосферу вилученого витяжною системою повітря чи для забирання зовнішнього повітря для подавання його в приміщення” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. XI, с. 424).

Копальневий же має вужче значення й не охоплює потрібного в цьому разі поняття (видовжена форма камер сушарки), оскільки слово утворене від слова *копальня* — “система підземних споруд для добування корисних копалин (руди, солі, благородних металів тощо) і гірниче підприємство, де видобувають корисні копалини” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IV, с. 279].

Отже, доцільно вживати термін *шахтна зерносушарка*.

О. М. Тищенко

**ПОДІЛЬНІСТЬ —
ВІДДІЛЬНІСТЬ —
ОЧИЩУВАНІСТЬ ЗЕРНА**

Зернову суміш відділяють від сторонніх домішок у процесі сепарування. На означення цього процесу фахівці пропонують термін *подільність* зернової суміші, що, на нашу думку, є не зовсім точним, оскільки *подільність* —

це “властивість за знач. подільний”, а *подільний* — “який можна поділити, який ділиться” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. VI, с. 748).

Отже, основне в значенні слова *подільність* — це ‘здатність ділитися на частини’, а не ‘виділятися’, ‘виокремлюватися з-поміж іншого’.

Можливо, варто вжити слово *очищуваність* як властивість бути очищеним: *очищений* — це “дієприкм. пас. мин. ч. до очистити”; *очищати* — “звільняючи від бруду, сміття і т. ін., робити чистим; звільняти кого-, що-небудь від різних сторонніх нашарувань (або домішок)” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. V, с. 832). Або ж ужити слово *віддільність* на означення властивості бути відділеним: *відділений* — це “дієприкм. пас. мин. ч. до *відділити*”; *відділяти* має значення “1) розділяючи, відгороджувати від чого-небудь; розділяти, відмежовувати собою; бути межею, перепороною між чим-, ким-небудь; розділяти, відмежовувати (про певний відтінок часу, період); 2) брати яку-небудь частину від цілого, відокремлювати когось, щось від кого-, чого-небудь (*відділяти срібло від міді*)” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. I, с. 581).

Отже, точнішим є термін *віддільність / очищуваність зерна*.

О. М. Тищенко

**ДРІБНОДИСПЕРСНА /
КРУПНОДИСПЕРСНА —
ДРІБНОЗЕРНИСТА /
ВЕЛИКОЗЕРНИСТА КУЛЬТУРА**

Чи можна вживати термін *дрібнодисперсна / крупнодисперсна зернові культури* на позначення культур, розмір зернин яких порівняно менший / більший від інших?

Слово *дисперсний* означає: “який перебуває в стані розпилення, розпорощення” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. II, с. 285). Основна сема слова *дисперсний* (від англ. *dispersible*) — це ‘розсіяний’, ‘розпорощений’, ‘розчинений’ (www.merriam-webster.com/dictionary/dispersible). Тому термін *дисперсний* у наукових текстах часто вживають із вказівкою на розмір розсіяних частинок: *дрібнодисперсний порошок*, *дрібнодисперсний аерозоль*, *дрібнодисперсний пил* (буквально: *дрібнорозсіяний*, *дрібнорозпорощений*). Таке значення, певно, не є вирішальним для називання словом *дисперсний* культур із великим чи дрібним зерном.

Вважаємо, що на означення культури, зерно якої порівняно більше чи порівняно дрібніше, варто вживати терміни *великозерниста культура* й *дрібнозерниста культура*.

О. М. Тищенко

**ШВИДКІСТЬ ВИТАННЯ —
ШВИДКІСТЬ ЗАВИСАННЯ —
ПАРУСНА ШВИДКІСТЬ**

Який термін варто вживати на означення стану рівноваги зернової суміші в рухомому повітряному середовищі: *швидкість витання*, *зависання* чи *парусна швидкість*?

Слово *витання* в українських словниках не зафіксоване, але цілком продуктивне, хоч і походить від книжного *витати*, що має значення: “1) *заст.* перебувати, бути присутнім, жити де-небудь; 2) літати, ширяти в повітрі; 3) бути відчутним, незримо присутнім де-небудь” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. I, с. 507). Значення, яке б актуалізувало сему ‘який витає, зависає’, слово *парусний* не має: “1) прикм. до *парус* 1 (тобто *парус* як “прикріплений на щоглі великий шматок полотна певної форми”); признач. для пошиття, виготовлення парусів; оснащений парусом, парусами (про судно); 2) стос. до суден, оснащених парусами” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. VI, с. 82). У наукових текстах також не зустрічаємо словосполучення *парусна швидкість* на означення описаного поняття. Найчастіше вживається *швидкість витання*, що є, певно, калькою поширеного російського терміна *скорость витания*.

Зависання походить від *зависати*: “1) зачепившись за що-небудь, тримаючись на чому-небудь, повисати, висіти; обійнявши (перев. за шию), триматися деякий час; 2) триматися в повітрі, в просторі над землею; *перен.* загрожувати, бути близьким; 3) бути опущеним, схилитися, звисати” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. III, с. 48).

У текстах термін *швидкість звисання* також не зустрічаємо, хоч він є найвірогіднішим варіантом для означення вказаного поняття.

О. М. Тищенко

**АСПІРАЦІЙНА СИСТЕМА —
АСПІРАЦІЙНА МЕРЕЖА**

Терміни *аспіраційна система* й *аспіраційна мережа* на позначення складної системи пиловідбірника, повітропроводів, пиловіддільника тощо, на нашу думку, взаємозамінні, й уживання їх за-

лежить від мовного смаку автора (якщо традиція вживання цих термінів однакова), або від усталеності того чи того терміна в певній галузі: *система* — це, зокрема, “будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин; технічний комплекс, що складається із взаємопов’язаних споруд, механізмів, машин і т. ін.” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IX, с. 203—204), а *мережа* одним зі значень має таке: “сукупність пристроїв, розташованих на якій-небудь території та пов’язаних однією системою” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IV, с. 674).

Зі спостережень над науковими текстами помітно, що термін *аспіраційна система* поширеніший, а за значенням точніший, тому варто вживати його.

О. М. Тищенко
СУШІННЯ — СУШКА —
ЗНЕВОДНЕННЯ

Який із цих термінів краще використувати на позначення процесу “вилучення, випаровування вологи із твердого тіла або його поверхні різними способами”?

У словниках української мови зафіксовані лексеми *сушіння* і *зневоднення*. *Сушіння* — “дія за значенням *сушити* і *сушитися*”; *сушка* — “дія за значенням *сушити*”. Своєю чергою, *сушити* — “позбавляти вологи, робити що-небудь сухим, помістивши його на повітрі, в теплому місці; позбавляти вологи, робити сухішим, сухим” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IX, с. 874—875). *Зневоднення* означає “дія до *зневоднювати* — видаляти з чого-небудь воду, вологу; робити сухим, обезводнювати” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. III, с. 653).

Отже, на позначення “вилучення, випаровування вологи із твердого тіла або його поверхні різними способами” рекомендуємо вживати термін *зневоднення*, а термін *сушіння* — на позначення “позбавлення вологи тепловим способом”.

Н. О. Яценко
ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА

Терміносполука *торговельна марка* (від нім. *Marke* — клеймо, помітка) — це один із засобів ідентифікації товарів або послуг. Позначеннями ідентифікації

можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів (Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка. — К., 2007, с. 895).

Уживання терміносполуки *торговельна марка* є правомірним в усіх юридичних науках, зокрема галузевих (конституційне право, адміністративне право, цивільне право, цивільно-процесуальне право, трудове право, сімейне право, аграрне право, екологічне право, міжнародне право тощо) та спеціальних (криміналістика, кримінологія, судова медицина, судова психіатрія та ін.).

Н. О. Яценко

**ФАКТИЧНА ВАРТІСТЬ
ВИКОНАНИХ РОБІТ — ВАРТІСТЬ
ФАКТИЧНО ВИКОНАНИХ РОБІТ**

Фактична вартість будівництва — це сума фактичних капітальних витрат забудовника. За умови підрядного способу будівництва фактичну вартість будівництва становлять: витрати на будівельні та монтажні роботи за кошторисною вартістю (договірною ціною) в

сумах, оплачених замовником; фактична вартість придбаного замовником обладнання, інструменту, інвентарю; витрати на проектно-пошукові роботи, а також витрати, віднесені на інвентарну вартість об'єкта будівництва. За господарського способу будівництва фактичну вартість будівництва становлять усі фактичні витрати, здійснені забудовником за рахунок капітальних вкладень (А. Г. Загородній, Т. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. *Фінансовий словник*. — К., 2002, с. 64, 462).

Без сумніву, у вказаному терміносполученні означення *фактичний* стоується безпосередньо слова *вартість*, а у виразі *вартість фактично виконаних робіт* слово *фактично* пов'язано зі словом *виконаних*.

Отже, поняття “*фактична вартість виконаних робіт*” і “*вартість фактично виконаних робіт*” не тотожні. Відтак питання суду про “фактичну вартість виконаних робіт з урахуванням підписаних і непідписаних актів” означає, по суті, питання про фактичну вартість робіт, перерахованих у цих актах, тобто, чи відрізняється вартість робіт, указана в актах, від вартості, яка повинна бути вказана в актах (фактична вартість), відповідно до вимог будівельних норм чи документів, погоджених сторонами. З висновків експертів випливає, що відповіді на поставлені питання подано саме в такому розумінні. Через те що, на думку експертів, визначити вартість фактично виконаних робіт не видається можливим у зв'язку з відсутністю документації, передбаченої договором, експертиза визначила фактичну вартість робіт, указану в підписаних і непідписаних актах. Експерти дійшли висновку, що вартість робіт фактично менша, ніж вартість, указана в актах, встановивши таким чином фактичну вартість робіт, перераховану в актах.

Щодо вартості фактично виконаних робіт, то у висновку експертизи чітко зазначено, що визначити її не видається можливим. Однак, виходячи за актом “Фактическое выполнение работ КМСРНАТ по состоянию на 17 августа 2007 год” експертами було визначено вартість робіт, які були фактично виконані.

Н. О. Яценко

**АНТИКОРОЗІЙНИЙ ЦЕХ —
ЦЕХ ЗАХИСНИХ ПОКРИТТІВ**

Тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел — К., 2004, с. 20). Термін *антикорозійний* є семантично еквівалентним відповідником терміна *протикорозійний* “який служить для запобігання корозії” (Там само, с. 992), оскільки вони мають спільний корінь *корозія* (лат. *corrosion* — < *corrode* — “гризу, роз’їдаю”) — “явище руйнування металевих об’єктів, споруд унаслідок дії агресивного середовища” (Тлумачний російсько-українсько-англійський словник із протикорозійного захисту газопроводів / За заг. ред. А. А. Рудніка. — Харків, 2000, с. 186), а іншомовний префікс *анти*— означає “ворожість, скерованість проти чого-небудь” (Словник іншомовних слів. — К, 2000, с. 88).

Термін *захисні покриття* вживається зі значенням “штучно створені шари на поверхні металу, призначені для захисту його від корозії” (Там само, с. 602).

Отже, зазначені терміни *антикорозійний*, *протикорозійний* і словосполучення *захисні покриття* є синонімічними, тотожними, тобто такими, що розкривають одне поняття, яке сформоване на основі спільного лексичного компонента запобігання корозії і захист від корозії (див. визначення відповідних термінів).

Н. О. Яценко

**УПУЩЕНА
(ВТРАЧЕНА) ВИГОДА —
ВИПЛАТИ СТРАХОВОЇ СУМИ —
ВИПЛАТА СТРАХОВОГО
ВІДШКОДУВАННЯ —
ВИПЛАТИ КОМПЕНСАЦІЙНІ**

Термін *упущена (втрачена) вигода* в українській мові вживається на позначення юридичного поняття “дохід, який міг би отримати суб’єкт підприємницької діяльності в разі здійснення своїх прав, але не отримав через не залежні від нього обставини чи протиправні щодо нього дії інших суб’єктів (якщо розмір його передбачуваного доходу можна обґрунтувати)” (Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України. — К., 1999, с. 419; Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. — К., 2000, с. 80).

Слово *виплата* в українській мові може вживатися з такими значеннями: “плата за що-небудь”, “повернення, сплачування боргів частинами або повністю”. У юридичній термінології вживаються терміни *виплата страхового відшкодування* на позначення “основного зобов’язання страховика за договором страхування; етап, який завершує страхові відносини в разі загибелі або пошкодження майна” (порядок і терміни таких виплат визначені

чинним законодавством та нормативними документами і залежать від категорії страхувальників, форми страхування, виду застрахованого майна тощо); *виплата страхової суми* — “основне зобов’язання страховика за договором особистого страхування” (передбачає надання грошової допомоги застрахованому або членам його сім’ї у разі настання страхового випадку); *виплати компенсаційні* на позначення поняття “відшкодування витрат, пов’язаних із виконанням трудових зобов’язань (наприклад, у відрядженні — добові, проїзні, квартирні тощо)” (Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К., 2004, с. 105; Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. — К., 2000, с. 83).

Щодо юридичного навантаження термінів *упущена вигода* та *страхова виплата* радимо звернутися за консультацією до Інституту держави та права ім. В. М. Корещького Національної академії наук України.

Л. О. Тищенко

**СЕПАРУВАННЯ / ПОДІЛЬНІСТЬ /
ФРАКЦІОНУВАННЯ —
СЕПАРУВАТИ / ПОДІЛЯТИ /
ФРАКЦІОНУВАТИ**

Які українські терміни вживати на позначення “поділяти суміш на складники за певною ознакою”?

Вважаємо, що доцільно вживати лексеми *сепарувати / сепарування* або *фракціонувати / фракціонування*. Російський термін *сепарирование* перекладають як *сепарування* “дія за значенням *сепарувати* — відокремлювати одну речовину від іншої, виділяти одну речовину зі складу іншої” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IX, с. 127). Російський термін *фракционирование* — укр. *фракціонування* “дія за значенням *фракціонувати* — піддавати що-небудь розподілу на фракції; виділяти з чого-небудь фракцію (компонент складної рідини, який кипить у вузькому проміжку температури)” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. X, с. 640).

Отже, заперечень щодо вживання цих термінів немає.

Поділяти — “ділити що-небудь на частини”; *подільність* — “це властивість за значенням *подільний* — який можна поділити, який ділиться” (<http://www.slovnyk.net/>). Як бачимо, цей термін не підходить для вживання його на означення “поділяти суміш на складники за певною ознакою”.

Л. О. Тименко

ПОРИ — ШПАРИНИ

Який із цих термінів — *пори* чи *шпарини* — доцільніше вживати на позначення “шпаринок у шарі твердих тіл неоднакової форми й розмірів, що можуть заповнюватися газами або іншими компонентами”? У розумінні “шпаринки в шарі твердих тіл неоднакової форми й розмірів, що можуть заповнюватися газами або іншими компонентами” в українській мові фахівці рекомендують вживати лексеми *пори* і *шпарини*. Лексема *пори* означає “порожнини між часточками якої-небудь речовини, матеріалу” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. VII, с. 251). Слово *шпарина* означає “вузький довгастий отвір; довгаста тріщина, розколина, заглибина на поверхні чого-небудь” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. XI, с. 516).

Рекомендуємо вживати термін *пори* для позначення “порожнини між часточками якої-небудь речовини”, але, якщо йдеться саме про довгасті пори, то потрібно вживати термін *шпарини* (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. XI, с. 515) й відповідний прикметник *шпаристі* (Словник української мови. — К., 1970—1980, т. XI, с. 517).

Л. О. Тименко

**КАПІЛЯРНО-ПОРИСТІ —
КАПІЛЯРНО-ШПАРИСТІ**

Яку терміносполуку краще вживати на позначення “ознаки структури тіла, що містить капіляри та пори, шпаринки (стосується зерна)”.

Російський термін *капиллярно-пористые тела* має українські відповідники *капілярно-пористі* або *капілярно-шпаристі* тіла (<http://www.slovnyk.net/>).

Отже, для вживання рекомендуємо і словосполучення *капілярно-пористі тіла*, і словосполучення *капілярно-шпаристі тіла*, але не можна вживати словосполучення *капілярно-шпаруваті тіла*.